

Адміністративне право і процес

УДК 351.756.2:355.45(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14786150>

**Службово-бойова діяльність органів охорони державного кордону:
виклики сучасності**

Халимон Сергій Іванович

доктор юридичних наук, професор заступник начальника кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, Україна, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0003-2998-7235>

Гриньків Олександра Олексіївна

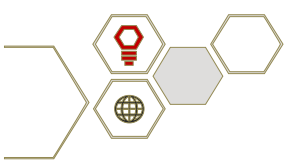
доктор юридичних наук, старший викладач кафедри спеціальних дисциплін, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, Україна, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0003-1002-7955>

Андрушко Олександр Вікторович

доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, Україна, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0003-2345-3427>

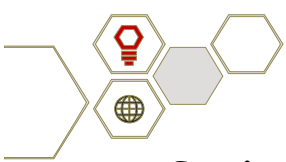
Прийнято: 16.01.2025| Опубліковано: 29.01.2025

***Анотація.** У статті досліджено актуальні виклики службово-бойової діяльності органів охорони державного кордону України в умовах сучасності. Акцентується увага на зростанні міжнародних загроз, таких як військова*



агресія, гібридні атаки, нелегальна міграція, транснаціональна злочинність і кіберзагрози. Визначено, що ці фактори вимагають удосконалення підходів до організації службово-бойової діяльності, модернізації технічного забезпечення та розвитку кадрового потенціалу органів охорони державного кордону. Описано специфіку службово-бойової діяльності Держприкордонслужби як правоохоронного органу, що поєднує військову та правоохоронну складові. Зазначено, що повномасштабне вторгнення рф 2022 року підкреслило необхідність перегляду завдань прикордонників, запровадження інноваційних технологій та створення спеціалізованих підрозділів бойового типу. У статті проаналізовано законодавчі прогалини, що стосуються дефініції «службово-бойова діяльність», та підтримано необхідність внесення змін до Закону України «Про Державну прикордонну службу» в частині переходу від оперативно-службової діяльності до службово-бойової. Автори виокремлюють ключові напрями підвищення ефективності службово-бойової діяльності, серед яких вдосконалення нормативної бази, впровадження сучасних технологій, поглиблення міжнародної співпраці та підвищення кваліфікації кадрів. Зроблено висновок, що службово-бойова діяльність Держприкордонслужби повинна адаптуватися до динамічних змін безпекового середовища шляхом інтеграції передового досвіду та впровадження комплексного підходу. Це забезпечить надійну охорону державного кордону, сприятиме зміцненню національної безпеки та відповідатиме сучасним викликам.

Ключові слова: *службово-бойова діяльність, Державна прикордонна служба України, органи охорони державного кордону, національна безпека, військова агресія, гібридні загрози, транснаціональна злочинність, нелегальна міграція, нормативно-правове регулювання, технічна модернізація, міжнародна співпраця.*



Service and combat activities of state border protection agencies: challenges of modernity

Serhii Khalymon

Doctor of Law, Professor, Deputy Head of the Department of Theory of Law and Criminal Procedure, Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2998-7235>

Oleksandra Hrynkiv

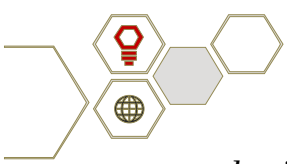
Doctor of Law, Senior lecturer at the Department of Special disciplines Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-1002-7955>

Oleksandr Andrushko

Doctor of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory of Law and Criminal Procedure Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2345-3427>

Abstract. *The article examines the pressing challenges faced by the service and combat activities of state border protection agencies in Ukraine under contemporary conditions. The focus is on the increasing international threats such as military aggression, hybrid attacks, illegal migration, transnational crime, and cyber threats. These factors are identified as necessitating improved approaches to organizing service and combat activities, modernizing technical resources, and enhancing the personnel capacity of state border protection agencies.*

The article highlights the specifics of the service and combat activities of the State Border Guard Service of Ukraine as a law enforcement agency that combines military and law enforcement components. It emphasizes that the full-scale invasion by the Russian Federation in 2022 underscored the need to revise the tasks of border



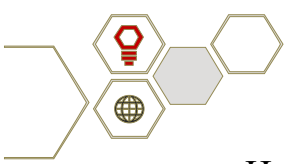
guards, introduce innovative technologies, and establish specialized combat units. Legislative gaps concerning the definition of «service and combat activities» are analyzed, with the article advocating for amendments to the Law of Ukraine «On the State Border Guard Service» transitioning from operational-service activities to service-combat activities.

The authors identify key directions for improving the effectiveness of service and combat activities, including the enhancement of the regulatory framework, the adoption of modern technologies, strengthening international cooperation, and improving personnel training. The article concludes that the service and combat activities of the State Border Guard Service must adapt to the dynamic changes in the security environment by integrating advanced practices and implementing a comprehensive approach. This will ensure reliable border protection, strengthen national security, and address contemporary challenges.

Keywords: *service and combat activities, State Border Guard Service of Ukraine, state border protection agencies, national security, military aggression, hybrid threats, transnational crime, illegal migration, regulatory framework, technical modernization, international cooperation.*

Постановка проблеми. Службово-бойова діяльність (далі – СБД) органів охорони державного кордону включає в себе ряд заходів, що спрямовані на забезпечення національної безпеки, захисту суверенітету та територіальної цілісності України. При цьому, зростання міжнародних загроз (транснаціональна злочинність, контрабанда, кіберзлочинність, нелегальна міграція та різного виду гібридні форми агресії) обумовлює необхідність удосконалення підходів щодо охорони державного кордону України.

Недосконала координація та взаємодія між різними правоохоронними структурами, відсутність належного технічного забезпечення та проблеми в кадровому забезпеченні значно знижують ефективність боротьби з цими викликами.



Наразі важливо визначити ключові проблеми та шляхи їх вирішення для підвищення боєздатності органів охорони державного кордону в умовах сучасності. Авжеж, коли забезпечення державної безпеки є пріоритетом суспільства, вдосконалення СБД органів охорони державного кордону постає як завдання, що потребує ефективного вирішення.

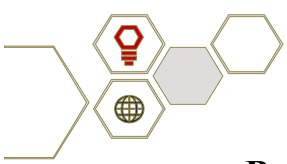
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку досліджували у своїх працях такі науковці, як: Ю.В. Аллеров, О. Т. Басараб [7], О.В. Батюк, С.В. Белай, В. П. Городнов, Ю.В. Дубко, В.Г. Дудурич, М.О. Єрмошин, В. Л. Зьолка, Ю.Б. Івашков, В. А. Кириленко, І.О. Кириченко, О.В. Коба, М.В. Корнієнко, О.Г. Комісаров, С.О. Кузніченко, О.І. Курило, В.І. Лазутко [2], В.А. Лаптії, М.М. Литвин, Р.М. Ляшук [15], І.М. Пастернак [4], В.М. Плішкін, А.М. Притула, О.В. Радченко, М.Б. Саакян, В.М. Серватюк, Д.В. Талалай, О.В. Ткаченко, Р.С. Троцький, О.С. Шаптала, О.М. Шмаков, С.А. Яровий та інші вчені. Наукові доробки зазначених вчених збагатили як теорію так і практику СБД органів правопорядку, проте вважаємо, що цей вид діяльності органів охорони державного кордону в умовах сьогодення потребує належного дослідження через наявність нових викликів, а також необхідності унормування на рівні законодавчих актів.

Сучасні виклики в забезпеченні національної безпеки вимагають негайного удосконалення СБД органів охорони державного кордону.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення сучасних викликів, які впливають на СБД органів охорони державного кордону.

Завдання:

- 1) дослідити теоретичні та практичні підходи до розуміння СБД;
- 2) розробити науково-обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності органів охорони державного кордону в умовах динамічних змін безпекового середовища, з урахуванням новітніх загроз, тенденцій у сфері національної безпеки та вимог сьогодення.

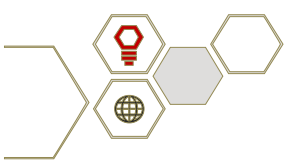


Викладення основного матеріалу дослідження. Відповідно до чинного законодавства Державна прикордонна служба України (далі – Держприкордонслужба) є правоохоронним органом спеціального призначення (ст. 6 ЗУ «Про Державну прикордонну службу»), який виконує своє безпосереднє завдання щодо «забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні» (ст. 1 ЗУ «Про Державну прикордонну службу») [1].

При цьому, як зазначають дослідники, Держприкордонслужба є унікальним правоохоронним органом, який у своїй діяльності поєднує дві складові: військову та правоохоронну. А СБД є невід’ємною частиною діяльності військових формувань, в тому числі правоохоронної спрямованості [2, с. 358].

Науковці, в межах спеціальності 21.07.05 (службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку (юридичні науки)), одноголосно визначають Держприкордонслужбу складовою частиною сил охорони правопорядку, підкреслюючи її унікальність як правоохоронного органу, що поєднує дві основні складові: військову (бойову) та правоохоронну. При цьому СБД вважають невід’ємною частиною функціонування військових формувань, зокрема тих, що мають правоохоронну спрямованість [3, с. 17].

Так, вчені наголошують, що СБД правоохоронних органів, зокрема Держприкордонслужби, може реалізуватися через застосування правоохоронних заходів і виконання правоохоронних функцій у межах службової діяльності, а в разі загострення ситуації – військовими діями [4, с. 81; 5, с. 28]. Такий підхід є обґрунтованим, оскільки, у разі виникнення кризових ситуацій воєнного характеру на державному кордоні, правоохоронна діяльність Держприкордонслужби розширюється і включає виконання службово-бойових завдань [6, с. 35–36]. Зокрема, О. Т. Басараб характеризує СБД Держприкордонслужби як форму діяльності, що полягає у веденні у взаємодії з військовими формуваннями та іншими правоохоронними органами погоджених



за метою, місцем та часом бойових дій, що має на меті знищення (розгрому) противника і виконання інших тактичних завдань в інтересах забезпечення захисту державного кордону України тощо [7, с. 37].

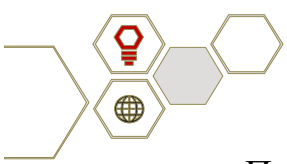
У своїх працях [3, с. 12; 8, с. 26 – 27] ми вже зауважували, що в Законі України «Про Державну прикордонну службу України» йдеться здебільшого про «оперативно-службову діяльність» і жодного разу не вживається термін «службово-бойова діяльність».

За ґрунтовними висновками науковців, функції Держприкордонслужби переважно мають правоохоронне спрямування, хоча у профільному Законі закріплено й низку обов'язків як складової сил оборони держави (п. п. 3–5 ч. 1 ст. 19) [9, с. 55].

Цілком зрозуміло, що бойова діяльність поширюється не на всі підрозділи Держприкордонслужби, але відповідно до обґрунтувань, які надавались раніше [8, с. 29], більш правильним вважаємо вживання поняття саме «службово-бойова діяльність», зокрема що стосується виконання функцій в умовах сьогодення.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року суттєво вплинуло на перегляд завдань, які покладаються на Держприкордонслужбу. Варто підкреслити, що наявність військових функцій у Держприкордонслужби дає підстави для введення у нормативно-правовий обіг дефініції «службово-бойова діяльність». А тому, запропоноване внесення змін до Закону України «Про Державну прикордонну службу України» (частину 2 статті 2 викласти у такій редакції: «Виконання зазначених у частині першій цієї статті функцій є службово-бойовою діяльністю Державної прикордонної служби України») [8, с. 28 – 29, 33], залишається й надалі актуальним.

Зазвичай виокремлюють такі напрями діяльності Держприкордонслужби, як: адміністративна, профілактична, оперативно-розшукова, розвідувальна, кримінально процесуальна (в частині проведення негласних слідчих (розшукових) дій), інформаційно-аналітична та службово-бойова діяльність. Система цих напрямів формує специфічну сукупність відповідних форм та методів роботи для виконання поставлених завдань [10, с. 336].



Питання СБД Держприкордонслужби нами вже досліджувалось у дисертаційній роботі «Кримінально-правове та оперативно-розшукове забезпечення оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України», де ми зазначали про відсутність загальновизнаного поняття СБД в теорії оперативно-розшукової діяльності та підкреслювали, що основними формами СБД є спеціальні операції та бойові дії. Так, спеціальна операція вважається системою узгоджених і взаємопов'язаних за метою, місцем і часом розвідувально-пошукових, ізоляційно-обмежувальних, режимних, охоронних і інших заходів і бойових дій підрозділів (частин, з'єднань), що проводяться в заданому районі за єдиним замислом і планом для виконання бойового (оперативного) завдання щодо пошуку, локалізації та знешкодження кримінально протиправних елементів, терористів, диверсантів, незаконних збройних формувань і т.ін. Вчені спеціальні операції поділяють на дві групи: операції, що проводяться в повсякденній обстановці (оперативно-профілактичні операції тощо); операції, що проводяться за надзвичайних ситуацій (стабілізаційні операції й ін.).

Бойові дії – організовані дії підрозділів Держприкордонслужби з метою знищення живої сили та військової техніки супротивника, протидії наступу супротивника, відбиття його ударів і втримання власної території включно з державним кордоном України, а також дії, пов'язані з пересуванням і розташуванням підрозділів Держприкордонслужби на місці в умовах загрози нападу супротивника. Ведуться бойові дії в формі боїв, маневрів і нанесення ударів.

Спосіб службово-бойових дій – це порядок і тактичні прийоми застосування сил і засобів для виконання завдань. Залежно від оперативної обстановки та поставлених завдань Держприкордонслужба може застосовувати такі основні способи службово-бойових дій: 1) ізоляційно-обмежувальні (блокування, заслін і оточення); 2) пошуково-ударні дії (спрямовані на виявлення та знешкодження противника (кримінально протиправних елементів у місцях імовірного перебування)); 3) рейдово-штурмові дії (наприклад, наскок);



4) охоронні дії (забезпечення безпеки та підтримання потрібного режиму державного кордону).

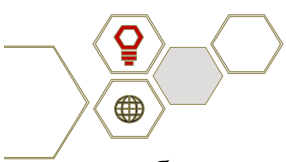
Йшлося в дослідженні й про введення в прикордонній сфері терміну «службово-бойова діяльність», яке повніше відображатиме сутність та зміст цього складного явища. Зауважувалось, що діяльність складається не лише з неприхованих дій підрозділів Держприкордонслужби з використання наявних сил і засобів, але й явища глибокого розумового процесу, що не є явною дією, і всі вони взаємопов'язані та цілеспрямовані на досягнення результату – забезпечення недоторканності державного кордону та надійної охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні [3, с. 27 – 28].

Враховуючи співвідношення оперативно-службова та оперативно-розшукова діяльності, нами запропоновано визначення СБД Держприкордонслужби: система форм і способів охорони державного кордону України, прикордонної території з метою недопущення завдання шкоди прикордонній безпеці наявними силами та засобами, в тому числі, військовими методами та засобами [11, с. 202 – 203].

Для України важливо зберігати постійну готовність органів охорони державного кордону до змінних умов безпекового середовища в державі.

Разом з тим, необхідно звернути увагу, що здатність військових ефективно виконувати функціональні обов'язки в умовах мирного і воєнного часу вимагає відповідної підготовки. Сучасне обладнання, зброя, спецтехніка лише у взаємозв'язку з відповідними знаннями може дати ефективний результат. А тому військова освіта в Держприкордонслужбі, включаючи загальні дисципліни з права й спецдисципліни, є не лише актуальною для забезпечення СБД, а й необхідною [12, с. 17].

Незважаючи на результати участі Держприкордонслужби у відбитті повномасштабного вторгнення РФ в Україну в 2022–2024 роках, відзначається, що в існуючій системі функціонування Держприкордонслужби відсутні достатні спроможності з реалізації бойових (спеціальних) завдань як під час



безпосередньої охорони державного кордону, так і під час ведення бойових дій, механізмів трансформації окремих складових структури в систему оборони держави. При збереженні правоохоронних завдань виникає нагальна потреба в подальшому розвитку високомобільних, штурмових, артилерійських, розвідувальних, інженерних, безпілотованих бойових підрозділів [13].

Як бачимо, на рівні Адміністрації Держприкордонслужби визнають необхідність утворення в структурі Держприкордонслужби спеціальних органів, які будуть виконувати бойові завдання без їх залучення до правоохоронної складової. Враховуючи негативні прогнози існування тривалої загрози з боку рф в наступні десятиліття, південно-східна ділянка державного кордону України потребуватиме захисту підрозділами суто військового, а не правоохоронного типу.

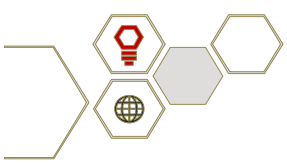
Враховуючи безпекові реалії сьогодення та проаналізувавши наукові дослідження [14–18 та ін.], ми виокремили певні виклики, що є загрозою для органів охорони державного кордону, серед яких:

- військова агресія, що безпосередньо впливає на стан забезпечення державного кордону, адже змінюються як фізичні, так і адміністративні можливості органів охорони державного кордону. Зокрема, бойові дії на Сході України створюють складнощі для ефективного прикордонного контролю;

- гібридні загрози, що передбачають комбіноване використання військових, інформаційних та економічних засобів впливу, також значно ускладнюють роботу прикордонників. Йдеться про пропаганду рф, дезінформацію та кібератаки на органи охорони державного кордону;

- зростання транснаціональної злочинності, насамперед контрабанди зброї, наркотиків, торгівлі людьми, може серйозно підривати економічну, соціальну та політичну стабільність країни;

- нелегальна міграція окреслює збільшення потоку біженців та мігрантів через державний кордон України, появу значної кількості внутрішньо переміщених осіб, що створює додаткові виклики для державних органів у забезпеченні національної безпеки, ефективного управління міграційними



процесами, інтеграції цих осіб у суспільство та запобігання соціальним конфліктам;

– кіберзагрози можуть виникати при застосуванні сучасних технологій для компрометації систем прикордонного контролю, що може призвести до несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації, збоїв у роботі систем моніторингу та контролю, а також до можливих витоків даних, що шкодять національним інтересам та загрожують безпеці громадян.

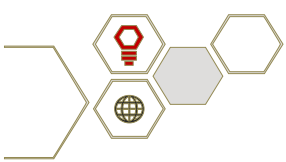
Крім цього, необхідно звернути увагу на недостатнє ресурсне забезпечення, що включає відсутність або недостатню кількість сучасних технічних засобів, таких як новітня техніка, озброєння та технології для моніторингу кордону, а також на недостатній рівень підготовки кадрів для ефективного виконання завдань.

На нашу думку, задля вирішення проблем, усунення загроз, зменшення їхнього впливу, відіграє роль ефективна протидія, яка вимагає:

– *удосконалення нормативно-правового забезпечення службово-бойової діяльності*, що сприятиме підвищенню ефективності виконання завдань з охорони державного кордону, покращенню координації між правоохоронними органами та військовими формуваннями, а також забезпеченню оперативності та правової легітимності дій в умовах кризових ситуацій;

– *впровадження інноваційних технологій*, зокрема систем відеоспостереження, безпілотних літальних апаратів, систем автоматизації, що сприятиме значному покращенню ефективності моніторингу та контролю на державному кордоні, забезпеченню оперативності реагування на потенційні загрози та підвищенню рівня безпеки, що дозволить ефективно протидіяти незаконним перетинам державного кордону та іншим порушенням;

– *поглиблення міжнародного співробітництва, обміну досвідом та інформацією* сприятиме покращенню координації дій між країнами у боротьбі з транснаціональною злочинністю, підвищенню рівня ефективності прикордонного контролю та забезпеченню більш швидкого реагування на сучасні виклики та загрози, що виникають на державному кордоні;



– підвищення кваліфікації кадрів, впровадження сучасних освітніх програм для військовослужбовців сприятиме покращенню професійного рівня, розвитку необхідних навичок та компетенцій для ефективного виконання службово-бойових завдань, підвищенню готовності до швидкого реагування на кризові ситуації та адаптації до нових технологій і методів роботи в умовах безпеки.

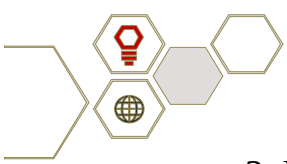
Висновки. Вважаємо, що забезпечення стійкості та адаптивності органів охорони державного кордону до сучасних викликів можливе за умови постійного моніторингу загроз, оперативного реагування на зміни в безпековому середовищі та запровадження передового міжнародного досвіду.

Службово-бойова діяльність органів охорони державного кордону має бути спрямована, перш за все, на посилення національної безпеки шляхом інтеграції сучасних технологій, підвищення ефективності управління та, безумовно, розвитку кадрового забезпечення.

Таким чином, удосконалення СБД органів охорони державного кордону потребує комплексного підходу, що включає підвищення якості підготовки особового складу, вдосконалення стратегій та тактик діяльності, розвиток системи взаємодії з іншими відомствами тощо. Безумовно, забезпечення національної безпеки України залежить від ефективної СБД органів охорони державного кордону, яка має відповідати вимогам сучасності. Технологічна модернізація, вдосконалення нормативної бази, міжнародна співпраця та підготовка кадрів є ключовими складовими цього процесу.

Список використаних джерел:

1. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.
2. Лазутко В. І. Сили охорони правопорядку: проблемні питання визначення та характеристики. *Форум права*. № 3. С. 357–363. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_3_62.pdf



3. Гриньків О. О. Теоретико-правові засади кримінально-правового та оперативно-розшукового забезпечення оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України : монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В. 470 с.

4. Пастернак І. М. Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України. *Право.ua*. 2016. № 3. С. 78–82.

5. Шмаков О. М. Сили охорони правопорядку в службово-бойовій діяльності силових структур. *Честь і закон*. 2013. № 2 (45). С. 27–30.

6. Гриньків О. О. Окремі питання визначення службово-бойової діяльності Державної прикордонної служби України. *Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 5–6 грудня 2019 р.). Львів: Львівський науковий форум, 2019. Ч. 2. С. 34–37.

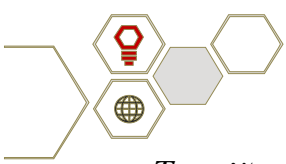
7. Басараб О. Т. Законодавство, що регулює діяльність Державної прикордонної служби України: формування та перспективи розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 21.07.05 / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2019. 299 с.

8. Халимон С. І., Пузирьов М. С. Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України: запрошення до дискусії. *Migration & Law*. 2023. Vol. 3 (issues 5–6). <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2023-3-5-6-23-36>.

9. Левадний І. А., Боровик О. В., Халимон С. І., Сорока А. З. Правовий аспект реалізації перспективних моделей освітньої підготовки персоналу Державної прикордонної служби України. *Університетські наукові записки*. 2022. № 3(87). С. 47–58. <http://doi.org/10.37491/UNZ.87.4>

10. Халимон С. І. Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України: постановка проблеми. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 1 груд. 2017 р.). Харків: ХНУВС. С. 335–337.

11. Гриньків О.О. Поняття службово-бойової діяльності Державної прикордонної служби України через суміжні дефініції. *Вчені записки*



Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2019. Т. 30 (69), № 4. С. 198–203.

12. Гриньків О. О. Військова освіта як складова забезпечення службово-бойової діяльності Державної прикордонної служби України. *Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє* : тези доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 29 листопада 2019 року). Київ, 2019. Ч. 2 С. 14–19.

13. Про затвердження плану діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України на 2025 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2026–2027 роки): наказ Адміністрації Держприкордонслужби від 12 січня 2025 року № 14-ОД.

14. Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері: сучасний стан і перспективи. Дослідження Центру Разумкова. 2021. URL: https://razumkov.org.ua/images/2022/11/16/2022_Rolj_i_mistce_Ukr.pdf

15. Ляшук Р. М., Вичавка В. І. Правове регулювання підстав застосування зброї кораблів, катерів та суден забезпечення Державної прикордонної служби України в умовах правового режиму воєнного та надзвичайного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2024. Випуск 81: частина 2. С. 167–173. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.26>

16. Завістовський О. Д. Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції: сутність та розмежування понять *Аналітично-порівняльне правознавство* : електронне наукове фахове видання. 2022. № 5. С. 258–262. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/49.pdf>

17. Гіденко Є. С. Проблематика службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони України. *Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки та оборони України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 квітня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 41–42.

18. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: науково-практичний коментар. / за заг. ред. доктора юрид. наук, професора А.М. Притули. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2021. 236 с.